

Л.П.Халецька, асп.

ПОЗИЦІЯ ФРАНЦІЇ З ПРОБЛЕМИ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СХІД

Розглядаються передумови та причини розширення Європейського Союзу на Схід, аналізуються концептуальні підходи французьких суспільно-політичних діячів щодо можливості й умов поширення ЄС, побудови нової європейської архітектури, висвітлюється еволюція французької політики щодо країн Центральної та Східної Європи протягом останнього десятиліття в контексті нових умов розгортання європейського будівництва.

Останнє десятиліття ХХ ст. означено новим етапом активізації діяльності Європейського Союзу, найвизначнішим результатом якої стало підписання в лютому 1992 р. дванадцятьма країнами – членами Європейських Співтовариств Маастрихтської угоди – Договору про Європейський Союз, який передбачає створення в 90-ті рр. Економічного і валютного союзу (ЕВС), а також політичного союзу. Глибока внутрішня трансформація цього угруповання західноєвропейських країн, доповнення соціально-економічного чинника політичним з метою перетворення Європейського Союзу у впливового суб'єкта світових міжнародних відносин передбачає постановку і вирішення комплексу проблем внутрішньополітичного характеру (передусім соціально-економічних, пов'язаних з уведенням в дію з 1 січня 1999 р. ЕВС, а також проблем спільної безпеки та пов'язаних з ними інституційних проблем).

Паралельно з процесом якісних змін відбувається кількісна трансформація ЄС, який не зупинився на нещодавньому збільшенні членів Союзу до п'ятнадцяти і знову поставив на порядок денний питання розширення свого складу. Йдеться про можливість п'ятого розширення Європейського Союзу, яке стане найспецифічнішим з усіх, що відбулися.

Перше розширення Європейського Союзу сталося в 1973 р., коли до його складу ввійшли Великобританія, Данія та Ірландія; друге – у 1981 р. зі вступом Греції; третє – у 1986 р. із входженням до ЄС Іспанії та Португалії; і, нарешті, четверте – у 1995 р. з приєднанням до Союзу Австрії, Швеції й Фінляндії. Кожне нове розширення додавало до спільного “кошика” Європейського Союзу нові проблеми соціально-економічного і політичного характеру. Передусім відбувалося все більше зростання диспропорцій між країнами, збільшення групи відсталих районів, посилення політичної гетерогенності ЄС¹. Навіть приєднання цілком співвідносних з країнами ЄС за станом соціально-економічного і політичного розвитку Австрії, Швеції й Фінляндії принесло свої проблеми, серед яких питання поєднання нейтрального зовнішньополітичного курсу цих країн з їхньою участю в здійсненні спільної оборонної політики країн – членів ЄС; зміна рівноваги всередині Союзу на користь прихильників лібералізації зовнішньоторгової політики і промисловості в ЄС; загострення проблеми структурних фондів, оскільки нові члени виступають проти розширення міжрегіональної допомоги і фондів гармонізації, збільшення загальносоюзного бюджету в цілому; проблематичність участі північних країн у введенні єдиної валюти; загострення протиріч щодо соціального компонента спільної політики країн ЄС унаслідок прихильності Австрії, Швеції й Фінляндії до укріплення соціальної політики². Крім того, четверте розширення Європейського Союзу надзвичайно загострило проблему його інституційної реформи.

Отримання згоди французької сторони на кожне наступне розширення залишалось і продовжує залишатися сьогодні справою надзвичайно скупкою на позитивні зрушення, оскільки, якщо для інших країн ЄС, і перш за все для Великобританії, розширення виступає формою посилення, яке відкриває європейський клуб для нових партнерів і таким чином поступово зміцнює стабільність на континенті, то для Франції існує антиномія між розширенням і посиленням: зі збільшенням членів Співтовариства зростає його нерівномірність, воно стає все

© Л.П.Халецька, 1999

більше економічно гетерогенним, і тим складнішим стає досягнення консенсусу між державами-членами, чим чисельнішими – тим відміннішими³. Виходячи з цього, у дихотомії термінів на ознаку майбутнього розвитку ЄС “поглиблення – розширення” Франція віддає пріоритет першому. Розширення розглядається нею як можливе в дуже віддаленій перспективі за умов поглиблення розвитку Союзу, що передбачає комплексне реформування спільної внутрішньо-економічної політики, передусім сільськогосподарської; бюджетної; здійснення інституційних реформ; укріплення спільної зовнішньої політики й політики безпеки. Крім цього, країни – кандидати на вступ до ЄС мають всебічно відповідати критеріям прийняття, визначеним рішеннями Європейської Ради. Саме на цих засадах базується позиція Франції щодо розширення Союзу взагалі й зокрема на Схід. “Європа знаходиться в стадії трансформації перш за все з причини розширення її Союзу на країни Центральної та Східної Європи. Нова Європа потребує нової політики, Європейський Союз має бути достатньо сильним, щоб примусити поважати себе і забезпечити себе необхідними засобами з цією метою. У цьому контексті посилення Європи ми набудемо можливості краще дотримуватися наших традиційних цлей в галузі міжнародної політики. Як-то повага прав людини, міжнародного права, солідарність з країнами, що розвиваються, у першу чергу з країнами Африканського континенту, французька присутність у Середземномор’ї, політичний, економічний і культурний вплив Франції, що забезпечить їй належне місце у світі”, – зазначив колишній міністр іноземних справ Ерве де Шарет⁴.

Установлення конструктивних взаємин між Східноєвропейським регіоном і країнами Західної Європи стало одним із пріоритетних напрямів політики Європейського Союзу у зв’язку зі змінами, що тут відбулися в кінці 80 – на початку 90-х рр. Процес діалогу Схід–Захід триває одночасно на декількох рівнях: по-перше, на двосторонніх договірних засадах між окремими країнами Заходу і Сходу Європи; по-друге, шляхом переговорів ЄС – країни Центральної та Східної Європи і, відповідно НАТО – країни Центральної та Східної Європи. При цьому східноєвропейські країни зацікавлені саме в різноманітності форм цього діалогу, участь в якому має привести до якнайповнішої й всебічної інтеграції нових демократичних країн в єдине соціально-економічне, політичне та оборонне європейське ціле. З боку Європейського Союзу зацікавленість у подібному співробітництві базується на комплексі причин економічного й військово-політичного характеру. Зокрема, наголошується на неможливості після розпаду радянського блоку залишити поза увагою прагнення країн Центральної та Східної Європи до європейської інтеграції, тому що, на думку західноєвропейських політиків та аналітиків, вони мають потребу в опікунах з метою консолідації їхніх демократичних режимів і полегшення їхньої адаптації до ринкової економіки. А оскільки НАТО, не бажаючи загострювати стосунки з Москвою, виявив нездатність надати ансамблю Центрально- та Східноєвропейських країн гарантії безпеки проти Росії, Європейський Союз виявляє бажання покласти відповідальність за геостратегічну ситуацію в цьому регіоні Європи на себе⁵.

Деякі дослідники, зокрема Пітер Гауен, професор університету Північного Лондона, висловлюють сумніви щодо широти політики ЄС відносно східноєвропейського регіону. Грунтуючись на даних, отриманих у результаті проведення ряду порівняльних економічних досліджень стосовно Вишеградського регіону, Пітер Гауен дійшов висновків, що хоч “завдання ЄС не полягало в зумисній пауперизації Вишеградського регіону, якщо не враховувати цілеспрямованого послаблення сільськогосподарського та деяких інших секторів. Проте ЄС також не ставило перед собою мети сприяння його економічному розвитку. Дія спрямовувалася на те, щоб Вишеградський регіон увійшов до західноєвропейського (під егідою Німеччини) інтеграційного утворення як структурно підпорядкований елемент у новому розподілі праці. З погляду суто німецьких інтересів, було б бажано, щоб така нова роль регіону поєднувалася з нормальними макроекономічними показниками та економічною стабільністю”⁶.

Так чи інакше Європейський Союз виявив зрозуміле зашкавлення у створенні на своєму східному кордоні зони економічної й військово-політичної стабільності, яка б знаходилася, зважаючи на наполегливе прагнення США “залишатися заангажованими у європейські справи і неухильно впроваджувати там свої ідеали”⁷, під переважаючим європейським впливом. З огляду на це, починаючи з 1989 р., Європейським Союзом було укладено з країнами Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) серію європейських угод, в яких ЄС фактично взяв на себе довготермінові зобов’язання сприяти вступу Польщі, Угорщини, Чеської республіки, Словацької республіки, Болгарії й Румунії до Співтовариства. На Копенгагенській сесії Європейської ради в червні 1993 р. була підтверджена можливість вступу асоційованих членів до Європейського Союзу за умови їхньої відповідності економічним і політичним вимогам членства в ЄС, а саме: стабільність інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини, захист прав меншин; діюча ринкова економіка, здатність витримувати тиск конкуренції та ринкових сил всередині Союзу; здатність виконувати зобов’язання, що випливають зі вступу, зокрема, поділяти цілі політичного, економічного і валютного союзу. У грудні 1997 р. на сесії Європейської ради в Люксембурзі були підбиті підсумки і офіційно визначені країни, з якими у квітні 1998 р. почнуться переговори про вступ до Європейського Союзу, а також механізм роботи з претендентами, що не потрапили до першої групи. За попередніми прогнозами прийняття нових членів планується в період 2000–2006 рр. Про нерéalність надій деяких керівників ЄС на розширення на Схід у 2000 р. висловилися економісти ООН, зауваживши, що “навіть найбільш розвинена країна з перехідною економікою навряд чи зможе приєднатися раніше середини наступного десятиліття”⁸.

Люксембурзький самміт став визначною подією не лише діяльності Європейського Союзу з огляду прийняття рішення про початок нового раунду розширення ЄС, а й у житті Європейського континенту взагалі, оскільки виникла реальна можливість реалізації ідеї створення об’єднаної Європи. Переговори держав – членів ЄС відбувалися в напруженій атмосфері, викликаній передусім зіткненням двох основних концептуальних підходів щодо можливого розширення – німецького й французького. Німці прагнуть якнайшвидше розпочати переговори про розширення на Схід, що відповідає пріоритетним інтересам Німеччини з відновлення її традиційних відносин з країнами Центральної та Східної Європи. Саме Німеччині належить чільне місце у відносинах ЄС–ЦСЄ: у 1994 р. на неї припадало 63,2% сумарного експорту ЄС до Чехії, 59% – до Словаччини, 53,9% – до Угорщини, 49,7% – до Польщі⁹. Франція ж надає пріоритетного значення поглибленню інтеграції всередині ЄС, а не розширенню Співтовариства. Щонайменше два чинники складають основу її позиції: соціально-економічний та геостратегічний. За визначенням Пітера Гауена, основна

мета уряду Франції полягала в захисті торговельного режиму ЄС, а також його соціальної політики. Такі пріоритети відповідали французькій стратегії збереження цілісності регіону та недопущення економічного зростання країн центрально-східної Європи за рахунок дешевого експорту до ЄС. І далі: "Уряд Франції всіляко намагався перешкодити швидкому відродженню економіки Вишеградського регіону з тим, щоб затримати повноцінну, здорову інтеграцію процвітаючого господарства країн "Вишеградської четвірки" до зони німецької марки і примусити Німеччину заплатити за це якомога вищу ціну"¹⁰. Висловимося більш точно: метою Франції є захист власних інтересів як держави – одного з найбільших виробників і експортерів сільськогосподарської продукції серед країн ЄС, держави, що отримує значні дотації зі структурних фондів ЄС і не виявляє захвату від можливості їх перерозподілу на користь нових членів Союзу (у цьому її активно підтримують Греція, Іспанія і Португалія). Відіграє свою роль і традиційне суперництво з Німеччиною, побоювання встановлення її гегемонії на Європейському континенті. Загроза німецької гегемонії поряд із небезпекою американського впливу протягом десятиліть залишається головним викликом, віссю, навколо якої формується європейська політика Франції. Наголосивши на відповідності розширення на Схід інтересам і цінностям Франції, французький міністр закордонних справ Жюпе обумовив плідність цього розширення розв'язанням трьох головних проблем: Європа має набути здатності вирішувати і діяти, що стає все більш складним; вона повинна сконцентрувати свою діяльність там, де це принесе найбільший прибуток національній політиці, це те, що іноді називають субсидарністю; має сприяти тим, хто готовий йти вперед, зокрема в галузях оборони, валюти, внутрішніх справ. Без вирішення цих проблем, на думку Жюпе, Європа у випадку розширення і "мінливої геометрії" буде слабкою. Тоді стане реальністю ризик повернення до колишнього "концерту націй", який задовольнить усіх тих, хто виявляє побоювання справжнього посилення європейської ідентичності. Динамічно зв'язуючою ланкою для всієї Європи може бути лише франко-німецький дует, – робить висновок Ален Жюпе"¹¹. Таким чином, відповідно до традиції наголос зроблено на поглибленні інтеграції, головною рушійною силою якої проголошується франко-німецький тандем, у чому проглядається знову-таки традиційне французьке побоювання – суперництво з Німеччиною.

Схожі аргументи на користь поглиблення інтеграції всередині ЄС висловив і колишній президент Європейського банку реконструкції й розвитку (ЄБРР) Жак Аталі.

На його думку, найприйнятнішим для французів, ЄС та Європи в цілому виявився б репрезентований ним сценарій Континентального союзу: надати всьому континенту конфедеративні інституції, не руйнуючи Європейський Союз, який би став в них країною-членом. Інакше кажучи, цей сценарій дозволив би щонайшвидше залучити східних європейців до переваг єдиного ринку, не заважаючи Європейському Союзу посилюватись. Завдяки створенню континентального спільного ринку сформувалися б умови для здійснення довготермінових перетворень, співвідносних з посиленням Європейського Союзу; він контролював би рух капіталів і товарів у своїх межах, забезпечив вільний рух робітників в усі країни-члени; дозволив би уникнути безлічі ядерних катастроф і безмежної міграції, що стали б наслідком безладдя на Сході. Континентальний союз став би фактором зростання і зайнятості, забезпечив би себе інструментами континентальної сільськогосподарської політики. Згодом, створивши континентальну оборонну ідентичність, Континентальний союз, одним із рушіїв якого став би Європейський Союз з Росією, зміг би стати полюсом стабільності у світі, створивши протизвагу американській імперії й узявши в руки Африку. З плином часу Європейський Союз, ставши Федеральним, зміг би розширитися до того, що його територія збігалася б з територією Континентального Союзу"¹².

Наведені концептуальні підходи безперечно вплинули на формування основних підходів французької зовнішньої політики щодо країн Центральної та Східної Європи. З початком трансформації східноєвропейських комуністичних суспільств, а особливо після возз'єднання Німеччини, відбулась активізація політики Франції стосовно країн ЦСЄ, в основі якої довгий час лежала концепція створення Європейської конфедерації, проголошена Франсуа Міттераном у кінці 1989 р. і неодноразово роз'яснювана ним протягом наступних років. Згідно з нею Європейська конфедерація розглядається як юридична форма, до якої має прямувати Європейський континент. Європейська конфедерація являтиме собою своєрідний консультативний орган, де спільними зусиллями могли б вирішувати проблеми і відстоювати власні інтереси країни Сходу і Заходу Європи. Така форма дозволила б Західній Європі втримувати у сфері свого політичного впливу східноєвропейські країни нової демократії, убезпечити Захід від можливості створення на території країн ЦСЄ вакууму безпеки і виникнення катаклізмів, одночасно тримаючи їх за дверима Європейського Союзу. Міттеран у принципі не проти приєднання країн ЦСЄ до ЄС, але подібний крок вимагає створення відповідних умов, а саме завершення внутрішнього будівництва Співтовариства.

Запропонована Міттераном структура у вигляді Європейської конфедерації з її постійним секретаріатом мала б надати можливість країнам ЄС і ЦСЄ зустрічі всередині її та ведення між ними діалогу з визначеного кола питань: торгівлі, безпеки тощо. У результаті східно- і західноєвропейські країни могли б брати участь у спільних програмах, таких як "ЄВРІКА", "ЕРАЗМУС", у створенні європейського агентства з охорони довкілля, європейської транспортної мережі й мережі телекомунікацій, здійснювати обмін молоддю"¹³. Конфедерація розглядається як об'єднуюча структура, участь в якій створить умови для вступу східноєвропейських країн до ЄС"¹⁴. Таким чином, у довготерміновій перспективі очевидно передбачалося злиття кордонів Європейського Союзу та Європейської конфедерації з поступовим поглинанням першим останньої.

Згідно з висновками Ніколь Гнезото, заступника директора Інституту з вивчення безпеки ЗЕС, французьким сподіванням відповідав би образ Європи федералістської з питань економічних і валютних, але міждержавної в політичному плані й у сфері зовнішньої політики. Французи бажають не негайного розширення ЄС, а спочатку його поглиблення: вони хочуть таку Європу, яка б мала фундаментальну західноєвропейську спрямованість. Їхньою ідеєю є формування незворотним способом нових політичних інституцій Європи перед її розширенням. Вони виявляють побоювання, щоб Європа, що швидко розширяться на країни Північної та Східної Європи, не перетворилася на Європу найменшого спільного знаменника, особливо у сфері безпеки"¹⁵.

Проте, зважаючи на необхідність активізації європейської політики в напрямку країн ЦСЄ, що диктувалося для Франції, зокрема, необхідністю протистояти економічному пануванню німців у східноєвропейському регіоні та причинами геостратегічного характеру, Міттеран виступив з широкими політичними та економічними ініціативами щодо країн Центральної та Східної Європи як на терені Франції, так і в середині Європейського

Союзу. Франсуа Міттеран відвідав з офіційним візитом усі столиці східноєвропейських держав, прийняв у Парижі всіх їхніх нових лідерів; протягом 1991 р. підписав Договори про дружбу і співробітництво з Чехословаччиною, Польщею, пообіцявши всіляко сприяти інтеграції цих країн, а також Румунії, в ЄС. Франція виступила у вересні 1989 р. з пропозицією створення Європейського банку реконструкції й розвитку, ініціювала створення Європейського освітнього фонду і програми "ТЕМПУС". Згідно з повідомленням міністра економіки і фінансів та міністра закордонних справ Раді міністрів про розвиток допомоги Франції та її співробітництво з країнами Центральної та Східної Європи за період 1990 р. передбачалося зростання кредитів на співробітництво з країнами ЦСЄ від 120 до 320 млн франків. Пріоритетними напрямками співробітництва французький уряд вважав розвиток освітніх програм та програм технічного сприяння; полегшення розвитку присутності французьких підприємств у цій зоні; посилення наукових, культурних та аудіовізуальних акцій¹⁶.

Проте проект Європейської конфедерації не мав успіху серед східноєвропейських держав, оскільки він виключав активну участь у створенні європейської системи безпеки США, на силу і авторитет яких продовжували орієнтуватися країни молодих демократій.

Мізерним на здобутки виявився й ініційований Францією Пакт про стабільність у Європі, який був покладений в основу спільноєвропейської стратегії ЄС, визначеній на спеціальному самміті лідерів ЄС в Брюсселі в жовтні 1993 р. Пакт передбачав підтримання стабільності в Європі шляхом укладання між східноєвропейськими державами двосторонніх договорів з метою запобігання прикордонним конфліктам і забезпечення захисту прав національних меншин. Наслідком підписання Пакту стало укладення єдиного договору між Угорщиною і Словаччиною, ратифікація якого до того ж була заблокована парламентом Братіслави¹⁷.

На середину 90-х рр. результат французької присутності в країнах Центральної та Східної Європи виявився швидше негативним, що значною мірою зумовлено крахом як французької, так і спільноєвропейської політики в Югославії. Це справило згубний вплив на приналежність європейської оборонної ідентичності для країн ЦСЄ і, з іншого боку, активізувало й деякою мірою трансформувало зусилля Франції та ЄС взагалі щодо умов і способів формування спільної європейської безпеки. Хоча східноєвропейські країни продовжують визнавати пріоритет у цій сфері НАТО, проте неможливість, з політичних міркувань, охопити своєю структурою весь регіон, а також принади єдиного європейського ринку примушують країни ЦСЄ вимагати вступу до ЄС. У цих умовах, на думку дослідників, Париж не повинен показати, що розширення може відбутися без участі Франції. У цьому випадку Франція стала б ще більше маргіалізованою на континенті, центр тяжіння якого переміщується на Схід, вона б таким чином сприяла можливості створення "німецької Європи"¹⁸.

Тому в наступні роки Франція сконцентрувалася на виробленні власної позиції з огляду на неминучість розширення. Вона передбачає вирішення ряду проблем, що мають передувати розширенню, а саме: кандидати на вступ до ЄС мають відповідати здобуткам великого внутрішнього ринку Співтовариства, який передбачає повне відкриття ринків, інтеграцію в митний союз, свободу пересування осіб, послуг, майна і капіталів; вони мають підтримувати добросусідські стосунки зі своїми сусідами, щоб не принести в Союз невіршені проблеми кордонів чи меншин; країна-кандидат повинна виявити політичну волю в здійсненні спільної зовнішньої політики й спільної безпеки¹⁹. Усередині ЄС мають бути проведені кардинальні інституційні реформи, переглянута спільна політика в сільськогосподарському секторі, структурні фонди.

Напередодні Люксембурзького самміту з питань розширення особливої гостроти досягли протиріччя між партнерами по ЄС. Зокрема, лише три країни з п'ятнадцяти підтримують необхідність здійснення інституційної реформи, яка б передувала розширенню, хоч менше шести місяців тому Амстердамський самміт оголосив її обов'язковою. Французи приєдналися до більшої ініціативи, яка має на меті прилучення до Амстердамського договору декларації, що проголошує неможливість початку перших переговорів про вступ за умови ухилення від здійснення проголошеної Амстердамським саммітом інституційної реформи. Реформа спрямована на склад Комісії й розподіл голосів під час виборів до Ради, а також на розширення кола рішень, що можуть прийматися кваліфікованою більшістю. Італія в основному поділяє проект²⁰.

Більшість країн-членів, у тому числі й Франція, підкреслили, що процес розширення не повинен привести до утворення нового розколу Європи. Франція схвалила ідею диференціації відповідно до стану підготовленості країн-кандидатів, однак наполягала на тому, щоб усі могли отримати договори в перспективі майбутнього вступу. Париж запропонував створити перед відкриттям переговорів постійну Європейську конференцію, відкриту для участі всіх держав-кандидатів, у тому числі Туреччині, де б обговорювався комплекс проблем стосовно вступу. Країни – члени ЄС схвалили французьку пропозицію²¹.

Результатом Люксембурзького самміту 12–13 грудня 1998 р. стало прийняття рішення щодо початку переговорів навесні 1998 р. в рамках двосторонніх міжурядових конференцій про вступ до ЄС шести найбільш підготовлених кандидатів, якими визначено Польщу, Угорщину, Чехію, Словаччину, Естонію і Кіпр. Одночасно передбачено створення організації під назвою "Європейська конференція", до складу якої увійдуть держави – члени ЄС та європейські країни, що бажають вступити до ЄС і поділяють основні цінності, а також внутрішні й зовнішні цілі Союзу.

Конференція стане форумом для обговорення численних питань спільної зацікавленості для членів ЄС і для їхніх майбутніх партнерів зі Співтовариства; серед передбачуваних питань для обговорення – перспективи співпраці в галузі зовнішньої політики й безпеки, правосуддя і внутрішніх справ, з питань економіки і регіонального розвитку. До участі в конференції запрошено десять країн-кандидатів з Центральної та Східної Європи, Кіпр і Туреччина. Перше засідання Європейської конференції має відбутися в Лондоні в березні 1998 р. До процесу переговорів будуть допущені всі десять країн – кандидатів ЦСЄ і Кіпр. Участь Туреччини обмежена лише рамками Конференції.

Процес приєднання розпочався 30 березня 1998 р. з проведення спільної зустрічі міністрів закордонних справ країн – членів ЄС і країн-кандидатів.

З метою концентрації всіх ресурсів допомоги країнам-кандидатам створюється механізм "партнерство для вступу", який буде собою являти єдину систему сприяння кандидатам у проведенні необхідних реформ і фінансування за рахунок програми "ФАРЕ".

Разом із тим було підкреслено, що необхідною умовою майбутнього розширення є здійснення інституційної реформи ЄС і встановлення жорсткої бюджетної дисципліни. Європейська Рада доручила Європейській Комісії найближчим часом підготувати пропозиції з даних питань.

Крім того, Європейська Рада визнала за необхідне підвищення конкурентоспроможності сільсько-господарського виробництва ЄС. З цією метою слід провести глибоку реформу сільськогосподарської сфери, враховуючи необхідність вирівнювання дисбалансів регіонального розвитку.

Таким чином, незважаючи на епохальний характер рішень Люксембурзького самміту, внутрішня значущість яких, за емоційним висловлюванням польського міністра закордонних справ, історика Броніслава Жеремека, співвідноситься зі справжнім закінченням другої світової війни²², комплекс проблем внутрішньосоюзного значення не знайшов свого вирішення. Рішення самміту обмежуються дорученням Європейській Комісії підготувати пропозиції з питання інституційної реформи, що має задовольнити наполегливі вимоги з боку Бельгії, Франції, Італії вирішити це питання. Не були окреслені навіть загальні рамки для обговорення важливих питань, що мали б супроводжувати розширення, а саме, для визначення основних орієнтирів щодо фінансування союзу в період 2000–2006 рр., для реформування спільної сільськогосподарської політики і політики регіональної допомоги. Франція бажає створення чіткого плану витрат, що підпорядковувався б життю Союзу і впливав з його майбутнього розширення; надання мінімуму гарантій щодо постійності спільної сільськогосподарської політики і структурних фондів¹⁸. Вирішення цих проблем відповідає як внутрішньодержавним інтересам Франції, так й інтересам ЄС у цілому, оскільки в загальному масштабі йдеться про відповідність макроекономічних показників країн-членів, у тому числі Франції та її середземноморських партнерів, умовам вступу до ЕВС, створення і запуск в дію якого є одним із головних пріоритетів діяльності ЄС. А оскільки Німеччина однаково зацікавлена як у розширенні ЄС, так і у введенні в дію Економічного і валютного союзу, великою є ймовірність поступу Німеччини в напрямку пошуку і прийняття компромісного рішення окреслених проблем.

Відтак розширення Європейського Союзу зумовлено вирішенням комплексу супровідних проблем соціально-економічного і політичного значення, у постановці яких на порядок денний одна з провідних ролей належить Франції. Збігом внутрішньонаціональних пріоритетів Франції з внутрішніми потребами розвитку ЄС диктується її активна позиція на арені спільноєвропейських дій.

¹Бусыгина Й., Тренерт О. Расширение Европейского союза: покушение на самоубийство? // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – №9. – С.57-64; ²Воронов К. Четвертое расширение ЕС: тормоз или стимул интеграции? // Мировая экономика и международные отношения. – 1996. – №8. – С.86-89; ³RAMSES 96. – Paris – P.267; ⁴Label France. – 1995. – №21. – P.18; ⁵Le Monde. – 1997. – 13 decembre. – P.2; ⁶Тауен Пітер. Європейський Союз – країни “Вишеградської четвірки: втрати чи здобутки? // Політична думка. – 1996. – №1. – С.62; ⁷Іден Дуглас. До Атлантичного співтовариства нового гитлу // Політична думка. – 1995. – №2-3. – С.93; ⁸Євро-бюлетень. – 1996. – №16. – С.7; ⁹Тауен Пітер. Знач. праця. – С.58; ¹⁰Там само. – С.61; ¹¹Juppe Alain. Quel horizon pour la politique etrangere de la France? // Politigue etrangere. – 1995. – №1. – P.246-247; ¹²Attali Jacque. Europe (s). – Paris. – 1994. – P.193-197; ¹³Interiew accordee par le President de la Republique // La politique etrangere de la France. Textes et documents. – Mars-Avril, 1990. – P.34; ¹⁴Interiew du ministre d’Etat, ministre des Affaires etrangeres, M.Roland Dumas, a la radio France internationale // Ibidem. – P.34-35; ¹⁵Kramer Steven Rhipil. La question francaise //Politique etrangere. – 1991. – №4. – P.964. ¹⁶Une communication du developpement de L’aide la France et sa cooperation avec les pays d’Europe central et oriental presantee par le Ministre des finances le Ministre des affaires etranges aux Conseil des Ministres // La politique etrangere de la France. Textes et documents. – Mars-Avril, 1990. – P.108; ¹⁷Rover J-Ch. Schreiber Th. La France et l’Europe central // Politigue etrangere. – 1995 – №4. – P.922; ¹⁸Ibidem. – P.924; ¹⁹Entretien. Alain Lamassoure. Ministre dcleque aux Affaires europeennes // Label France. – 1995. – №19. – P.18-19; ²⁰Le Monde. – 1997. – 21-22 septembre. – P.2; ²¹Le Monde. – 1997. – 8 octobre. – P.4; ²²Le Monde. – 1997. – 16 decembre. – P.2.

The conceptional approaches of French social-political figures according to possibilities and condition of the Union of Evrope broadening to the countries of Cntral and Eastern Europe during the last ten years in the new conditions context of European building development are elucidated up.

Надійшла до редколегії 17 вересня 1998 р.